ПАДАГУЛЬНЕННЕ І СІСТЭМАТЫЗАЦЫЯ ВЫВУЧАНАГА ПА ТЭМЕ “ПРЫМЕТНІК”. 6 КЛАС

Брытанава Сняжана Мікалаеўна,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры ДУА “Суражская сярэдняя школа імя Героя Савецкага Саюза М.П. Шмырова”

Незвычайнае хараство і зладжанасць чуецца нам у гучанні роднага слова!

Урок праводзіцца ў 6 класе пасля вывучэння ўсёй тэмы “Прыметнік” (падагульняючы ўрок). На занятку вучні замацоўваюць і сістэматызуюць набытыя веды. Заданні, што выконваюцца на ўроку, садзейнічаюць фарміраванню ўмення вызначаць лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў, правільна даваць марфалагічную і словаўтваральную характарыстыку прыметнікам; спрыяюць удасканаленню камунікатыўных уменняў вучняў. Шасцікласнікі актуалізуюць тэарэтычныя звесткі, а потым прымяняюць набытыя веды на практыцы.

Тэма ўрока. Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па тэме “Прыметнік”.

Задачы:

1) садзейнічаць развіццю ўмення вызначаць лексіка-граматычныя разрады прыметнікаў, правільна даваць марфалагічную і словаўтваральную характарыстыку прыметнікам;

2) удасканальваць камунікатыўныя ўменні, неабходныя для работы ў групе; развіваць памяць і мысленне, творчыя здольнасці;

3) спрыяць выхаванню патрыятычных пачуццяў, пачуцця замілаванасці ў адносінах да прыроды, цікавасці да вывучэння беларускай мовы, пачуцця калектывізму і адказнасці за сумесную працу.

Абсталяванне: асабістыя карты заданняў у вучняў, мультыборд.

Тып урока: абагульняючы ўрок.

Элементы выкарыстаных тэхналогій: гульнёвая, узроўневая дыферэнцыяцыя, ІКТ, візуалізацыя.

Клас: 6

Этапы урока:

I. Арганізацыйна-матывацыйны этап

Псіха-эмацыянальны настрой класа

Весела гучыць званок,
Яго голас нам знаёмы,
Запрашае на ўрок
Беларускай мовы!

— Добры дзень, паважаныя вучні! Я рада вас усіх бачыць на ўроку. Пачынаем нашу працу з добрага настрою, а для гэтага ўсміхніцеся адзін аднаму, настаўніцы.

— У вас на стале ў кожнага ёсць ліст кантролю, куды вы будзеце на працягу ўрока ўносіць адзнакі за работу. Паглядзіце ўважліва ў ліст кантролю, знайдзіце радок: “Адзнака, якую плануеце атрымаць за ўрок”. Пастаўце плануемую адзнаку. У канцы ўрока вы выставіце выніковую адзнаку і параўнаеце, ці супалі вашы адзнакі.

II. Праверка дамашняга задання

— А зараз праверым дамашняе заданне. Вам неабходна было напісаць міні-сачыненне (4–5 сказаў) на тэму “Мае любімыя прысмакі”, выкарыстоўваючы прыметнікі. Прыметнікі падкрэсліць, назваць.

III. Вызначэнне тэмы і задач урока

На дошцы запісана дата і тэма ўрока, але (знарок) не ўказана назва тэмы, па якой будзе праходзіць абагульненне.

Праца з эпіграфам.

— Звярніце ўвагу на словы, запісаныя на экране. Давайце іх прачытаем услых.

Я аздабляю нашу мову:
Даю прыметы розным словам.
Наўрад ці зможаш без мяне ты
Прадмет адрозніць ад прадмета.
(Прыметнік)

— Якая часціна мовы можа так пра сябе сказаць?

— Значыць, сёння мы павінны падагуліць і сістэматызаваць набытыя веды па тэме “Прыметнік”. (Настаўнік дапісвае слова “Прыметнік” у тэме ўрока, якая запісана на дошцы)

— Давайце прыгадаем, што мы рабілі на папярэдніх уроках, і скажам, што мы будзем рабіць сёння на ўроку? (Паўтараць, што такое прыметнік; шукаць у сказах прыметнікі, вызначаць іх род, лік, склон, разрады паводле значэння; правільна ўтвараць і пісаць прыметнікі).

Будзем ведаць…

Будзем умець…

Запіс даты і тэмы ўрока ў сшытак.

— Давайце ўспомнім, як называецца раздзел навукі аб мове, у якім словы вывучаюцца як часціны мовы? (Марфалогія)

— А ведаеце, што ёсць незвычайная краіна Марфалогія, у якой жывуць розныя часціны мовы, і што кіруе гэтай краінай маладая спадарыня Марфалогія. У Марфалогіі шмат сяброў, розных часцін мовы. Ёсць сябар Прыметнік. Ці жадаеце вы пабачыць яго? Калі вы будзеце хуценька і правільна выконваць усе заданні, то ў канцы ўрока вы пабачыце спадара Прыметніка, які жыве ў краіне Марфалогіі. Згодны? (Да) Тады хуценька пачынаем.

IV. Падагульненне і сістэматызацыя матэрыялу па тэме “Прыметнік”

I заданне. Лічбавы дыктант

— Зараз мы ўзгадаем тэарэтычныя звесткі па тэме “Прыметнік”. (Вучні паўтаралі дома тэарэтычны матэрыял па тэме “Прыметнік”)

Лічбавы дыктант: калі згодны — 1, не — 0.

1. Прыметнік — самастойная часціна мовы, якая абазначае прымету прадмета і адказвае на пытанні *які? чый?* (1)

2. Род, лік, склон прыметнікаў залежаць ад роду, ліку і склону назоўнікаў. (1)

3. Пачатковая форма прыметніка — форма жаночага роду, адзіночнага ліку, назоўнага склону. (0)

4. Паводле значэння, прыметнікі падзяляюцца на якасныя, адносныя і прыналежныя. (1)

5. Якасныя прыметнікі абазначаюць прыметы прадметаў паводле іх прыналежнасці пэўнай асобе ці жывёле. (0)

6. Кароткая форма прыметніка ў назоўным склоне адзіночнага ліку мужчынскага роду мае нулявы канчатак. (1)

7. Адносныя прыметнікі могуць мець вышэйшую і найвышэйшую ступені параўнання. (0)

8. Ад назоўнікаў мужчынскага роду прыналежныя прыметнікі ўтвараюцца з дапамогай суфіксаў -ін-(-ын-). (0)

9. Мяккі знак перад суфіксам -ск- пішацца ў прыметніках, утвораных ад назваў месяцаў на -нь і ад назоўніка восень. (1)

10. Не(ня) з прыметнікамі пішацца разам, калі прыметнік без не(ня) не ўжываецца. (1)

Абмен сшыткамі (узаемаправерка). Вучні ў ролі настаўнікаў.

Калі адказы супадаюць — +, не — –.

— Падлічыце колькасць плюсаў, выстаўце алоўкам бал за работу ў сшытак, потым кожны сам сабе паставіць адзнаку ў ліст кантролю.

— Перанясіце адзнакі ў ліст кантролю.

Адказы:

1–1
2–1
3–0
4–1
5–0
6–1
7–0
8–0
9–1
10–1

II заданне (франтальная работа)

Работа з тэкстам

Прачытайце тэкст. Устаўце прапушчаныя літары.

Веснав… цёпл… ноч толькі што апранула зямлю і ра..кідала свае таемн… чары, поўн… крыху смутн… характва. Першыя зоры замігцелі то там, то сям у бя..донн… небе, а з-за лесу ў..німаўся кругам блішчаст… месяц. Дробн… бел… хмаркі высцілалі яму даро..ку сваімі лё..к… празрыст… тканямі і ра..ступаліся перад ім. (Паводле Я. Коласа)

Веснавая цёплая ноч толькі што апранула зямлю і раскідала свае таемныя чары, поўныя крыху смутнага характва. Першыя зоры замігцелі то там, то сям у бяздонным небе, а з-за лесу ўзнімаўся кругам блішчасты месяц. Дробныя белыя хмаркі высцілалі яму дарожку сваімі лёгкімі празрыстымі тканямі і расступаліся перад ім. (Паводле Я. Коласа)

— Пра што гэты тэкст? (Пра прыроду, пра наступленне ночы, з’яўленне першых зорак)

— Назавіце стыль тэксту? Чаму тэкст адносіцца да мастацкага стылю? (Тэкст адносіцца да мастацкага стылю. Па-першае, аўтар тэксту — пісьменнік Якуб Колас. Па-другое, для тэксту характэрна вобразнасць, ёсць мастацкія сродкі: эпітэты, метафары)

— Вызначым род, лік, склон выдзеленага прыметніка. Чаму ў дадзеным прыметніку -нн-? Ад якога назоўніка ён утвораны?

— Давайце паспрабуем апусціць прыметнікі. Які тэкст больш вобразны, прыгожы: з прыметнікамі ці без? Якая роля прыметнікаў у тэксце? (Прыметнікі дапамагаюць больш вобразна і прыгожа апісаць прадмет)

Ноч толькі што апранула зямлю і раскідала свае чары. Першыя зоры замігцелі то там, то сям у небе, а з-за лесу ўзнімаўся кругам месяц. Хмаркі высцілалі яму дарожку сваімі тканямі і расступаліся перад ім. (Паводле Я. Коласа)

III заданне (работа ў парах)

— Вам неабходна ўтварыць усе ступені параўнання ад прапанаваных прыметнікаў у словазлучэннях. Працаваць вы будзеце ў парах. З першым словазлучэннем працуе адзін чалавек, з другім — другі. Табліцу запаўняеце на картцы.

Словазлучэнне	Простая форма вышэйшай ступені параўнання	Складаная форма вышэйшай ступені параўнання	Простая форма найвышэйшай ступені параўнання	Складаная форма найвышэйшай ступені параўнання
Цёплы вечар				
Малое дзіця				

Словазлучэнне	Простая форма вышэйшай ступені параўнання	Складаная форма вышэйшай ступені параўнання	Простая форма найвышэйшай ступені параўнання	Складаная форма найвышэйшай ступені параўнання
Цёплы вечар	цяплейшы	больш цёплы	найцяплейшы	найбольш цёплы
Малое дзіця	меншае	больш малое	найменшае	самае малое

IV заданне (самастойная работа)

Размяркуйце прыметнікі па групах у залежнасці ад значэння. Працуеце кожны самастойна ў сваім сшытку. Намалюйце табліцу ў сшытак і пачынайце запаўняць яе.

Цёплая вясна, зімняя сцюжа, матчына паліто, лясная рэчка, глыбокая крыніца, залатая восень, сярэбраны пярсцёнак, высокая гара,бацькаў партфель, летні адпачынак.

якасныя	адносныя	прыналежныя

якасныя	адносныя	прыналежныя
цёплая	зімняя	матчына
глыбокая	лясная	бацькаў
залатая	летні	
высокая	сярэбраны	

— Праверым правільнасць выканання задання. 1 бал за 1 правільна размеркаванае словазлучэнне. Пастаўце сабе адзнаку ў сшытак і ў ліст кантролю.

V заданне (праца ля дошкі)

Моцныя вучні працуюць на картках

Картка для моцных вучняў

Утварыце словазлучэнні, дапасаваўшы прыметнікі да назоўнікаў.

Бел... гусь, калмат… сабака, залат… медаль, доўг... цень, салдацк… шынель, любім… мазоль, каротк… запіс, лясн... апенька, вялік... боль, маленьк... ваўчаня.

Белая гусь, калматы сабака, залаты медаль, доўгі цень, салдацкі шынель, любімы мазоль, кароткі запіс, лясная апенька, вялікі боль, маленькае ваўчаня.

Утварыць прыметнікі:

туман + н
лімон+н
восень + ск
сінія вочы
пяць гадоў
полымя+н
горад+ск
белы і сіні
брат+ск
француз+ск

Туманны, лімонны, восеньскі, сінявокі, пяцігадовы, палымяны, гарадскі, бела-сіні, брацкі, французскі.

Фізкультхвілінка (тэматычная)

РАЗАМ, АСОБНА, ПРАЗ ЗЛУЧОК

(Не)лёгкая, а

(Не)багаты
(Не)далёкі, а
(Не)дрэнны
(Не)лянівы
Зусім (не)яркі
(Не)абходны
(Не)спынны
(Не)вялікі
(Не)правільны
(Не)шырокі, а
(Не)знаёмы
Паўднёва(заходні)
Бела(зялёны)

VI заданне. Гульня “Што агульнае”

Слабыя вучні працуюць на картках

— Што агульнае паміж:
нажом і болем; (вострыя)
каменем і словам; (цвёрдыя)
валасамі і сустрэчамі; (рэдкія)
колерам і радком. (чырвоныя)

— У якім ліку ўжыты прыметнікі? (У множным)

Картка для слабых вучняў

Знайсці і падкрэсліць хвалістай лініяй прыметнікі. Раскрыць дужкі, уставіць літары.

Асе(н,нн)яй раніцай у лес… стаіць туман. Кас… промні сонца надаюць лесу казачны выгляд. Але вось туман знікае і паветра становіцца празрыст… .

VII заданне (работа ў групах)

— Да ўрока я вам падабрала прыказкі, але па дарозе да вас яны рассыпаліся. Вам неабходна са слоў скласці прыказку, растлумачыць яе сэнс, знайсці ў ёй прыметнікі і вызначыць іх склон.

1 група:
Пад ляжачы камень і вада не цячэ.

2 група:
У чужой старонцы не так свеціць сонца.

V. Кантрольна-рэфлексійны этап

Тэставая работа па тэме “Прыметнік”

Варыянт 1

1. Што абазначае прыметнік?
А) прымету дзеяння;
Б) дзеянне прадмета;
В) прымету прадмета.

2. Адзначце прыметнік у форме вышэйшай ступені параўнання:
А) прыгажэйшы;
Б) найбялейшы;
В) глыбокі.

3. Адзначце словазлучэнні з якаснымі прыметнікамі:
А) гарадская вуліца, школьны двор;
Б) глыбокая рака, кіслы яблык;
В) лісіная нара, сястрын дом.

4. Адзначце няправільна ўтвораны прыналежны прыметнік:
А) Васевы канькі;
Б) у дзядуліным садзе;
В) ластаўчына гняздо.

5. Адзначце прыметнікі, у якіх ва ўсіх словах радка пішацца -н-:
А) драўля…ы, ветра…ы;
Б) будзё…ы, абедзе…ы;
В) імя…ы, вогне…ы.

6. Адзначце прыметнік, які пішацца праз злучок:
А) (жоўта)белы;
Б) (шэра)вокі;
В) (сто)гадовы.

7. Адзначце правільна напісаныя прыметнікі:
А) французскі, нясвіжскі;
Б) палесскі, таварышскі;
В)коньскі, любанскі.

8. Адзначце прыметнікі, з якімі не(ня) пішацца разам:
А)(не)гарачы,а халодны;
Б) зусім (не)глыбокі, (не)высокі;
В) (не)абходны, (не)ахайны.

9. Адзначце варыянт, у якім няправільна ўтвораны ступені параўнання прыметнікаў:
А) самы добры, больш высокі;
Б) найменш смелы, самы разумны;
В) больш цікавейшы, найблізкі.

10. Перакладзіце словазлучэнне южно-западный ветер на беларускую мову.

Правільныя адказы:

1В, 2А, 3Б, 4Б, 5А, 6А, 7А, 8В, 9В, 10 — паўднёва-заходні вецер.

Варыянт 2

1. Якім членам сказа звычайна бывае прыметнік?
А) акалічнасцю;
Б) дапаўненнем;
В) азначэннем.

2. Адзначце, які прыметнік не ўтварае ступені параўнання?
А) цёплы;
Б) карычневы;
В) высокі.

3. Адзначце правільнае сцвярджэнне:
А) Ступені параўнання ўтвараюць толькі якасныя прыметнікі.
Б) Усе якасныя прыметнікі ўтвараюць ступені параўнання.
В) Ступені параўнання ўтвараюць якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі.

4. Адзначце прыметнік, ужыты ў значэнні якаснага:
А) арліны палёт;
Б) вавёрчын хвост;
В) лісіны характар.

5. Адзначце няправільна ўтвораны прыналежны прыметнік:
А) дзядзькіны браты;
Б) бабуліны акуляры;
В) вавёрчын хвост.

6. Адзначце прыметнікі, у якіх ва ўсіх словах радка пішацца - нн- :

А) сярэбра…ы, алавя…ы;

Б) скура…ы, дзё…ы;

В) карэ…ы, семя…ы.

7. Адзначце прыметнік, які пішацца разам:

А) (вечна)зялёны;

Б) (сіне)зялёны;

В) (паўднёва)усходні.

8. Адзначце правільна напісаныя прыметнікі:

А) адэскі, гарацкі;

Б) каўказскі, русскі;

В) калінкавіцкі, суседскі;

9. Адзначце варыянт, у якім няправільна ўтвораны ступені параўнання прыметнікаў:

А) самы меншы, больш ярчэйшы;

Б) найбольш добры, самы вялікі;

В) менш цікавы, самы доўгі.

10. Перакладзіце словазлучэнне северо-восточный ветер на беларускую мову.

Правільныя адказы:

1В, 2Б, 3А, 4В, 5А, 6В, 7А, 8В, 9А, 10 — паўночна-ўсходні вецер.

Узаемаправерка.

— Памяняйцеся сшыткамі і праверце тэставую работу аднакласніка, пастаўце бал алоўкам, потым кожны сам сабе перастравіць адзнаку ў ліст кантролю.

— Нарэшце выкананы ўсе заданні, і мы можам пабачыць Спадара Прыметніка, які жыве ў чароўнай краіне Марфалогіі.

VI. Вынікі. Выстаўленне адзнак

Настаўнік прапануе вучням пытанні:

— Якую тэму мы паўтарылі? Што такое прыметнік?

— Падлічыце сярэдні бал трох сваіх адзнак і пастаўце ў ліст кантролю выніковую адзнаку за работу на ўроку.

(Адзнакі выстаўляюцца з улікам лічбавага дыктанта на пачатку ўрока, а таксама ўлічваецца, як вучань працаваў на працягу ўсяго ўрока, як выканаў тэст, самастойную работу). Кожны вучань устае і каменціруе сваю адзнаку, настаўнік уносіць свае прапановы. Вучні пачынаюць выстаўленне адзнак наступнымі словамі:

Я паставіў(ла) б сабе адзнаку…, бо…

— Параўнайце і скажыце, ці супалі вашы адзнакі: тая, якую вы выставілі на пачатку ўрока, і тая, што атрымалі ў канцы ўрока.

VII. Рэфлексія. Прадоўжыце фразы:

— Ацаніце ваш настрой на ўроку ў балах (ад 1 да 10), чым вышэй ваш настрой, тым вышэй і бал, выберыце сэрца такога колеру, які вам падабаецца, пастаўце бал у сэрцы і прымацуйце сэрца да дошкі.

VIII. Дамашняе заданне

Пр. 342 (спісаць 2 абзац тэксту, устаўляючы прапушчаныя канчаткі прыметнікаў).

На 9–10 балаў: складці невялікі тэкст-апісанне вясновага лесу, выкарыстоўваючы прыметнікі, якія падкрэсліць. (Прыём “Творчыя заданні”)

Падзяка за працу на ўроку.

ДАДАТАК

Ліст кантролю

Прозвішча, імя вучня________________________

Адзнака, якую плануеце атрымаць за ўрок_______________

№ п/п	Заданне	Максімальны бал	Набраны бал
1	Лічбавы дыктант	10 (1 правільны адказ — 1 бал)	
2	Праца з табліцай (размеркаванне па групах)	10 (1 правільна размеркаванае слова — 1 бал)	
3	Тэставая работа	10 (1правільны адказ — 1 бал)	
	Усяго:	10	

Адзнака, якую атрымалі за ўрок_______________